

ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ АНГЛІЇ І США

С. М. Барилко

У статті розглядається проблема виховання студентів філологічного напрямку. Зроблена спроба розробити програму формування духовно-творчої особистості майбутніх філологів.

В статье рассматривается проблема воспитания студентов филологического направления. Сделана попытка разработать программу формирования духовно-творческой личности будущих филологов

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Прагнення постійно оптимізувати навчально-виховний процес зумовило появу нових і вдосконалення використовуваних програм різних рівнів і різної цільової спрямованості. Подальший їхній розвиток пов'язаний з орієнтацією на реалізацію сучасних концепцій освіти й виховання. Суттєвою ознакою сучасних інноваційних процесів у сфері навчання і виховання є їхня *технологізація* – неухильне дотримання змісту і послідовності етапів впровадження нововведень. Провідним у будь-якій технології вважається детальне визначення кінцевого результату і точне досягнення його. Науково-технічний прогрес зумовив технологізацію не лише матеріального виробництва, а й інтенсивно проник у сферу культури, гуманітарного знання.

Потреба в розробці технологічних конструкцій виникла у зв'язку з ідеєю управління педагогічним процесом.

Педагогічна технологія відображає тактику реалізації освітніх технологій у навчально-виховному процесі за наявності певних умов.

Отже, наша програма – це сучасна педагогічна технологія, яка має гарантувати досягнення певного рівня навчання й виховання, бути ефективною за результатами, оптимальною щодо термінів впровадження, витрат сил і засобів.

Розробці нової технології, як правило, передують нові потреби (цілі)

суспільства, наукові відкриття або результати наукових досліджень. Так, розробці педагогічної технології формування духовно-творчої особистості майбутніх філологів сприяють такі цілі: виховання духовно розвиненої особистості, здатної творчо мислити, самостійно приймати нестандартні рішення.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковане розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

Термін «педагогічна технологія» з'явився в освіті порівняно недавно. До навчального процесу його було вжито у 1886 р. англійцем Джеймсом Саллі (1842-1923).

Одним із перших оприлюднив ідею технологізації навчального процесу видатний чеський мислитель-гуманіст, педагог, громадський діяч Ян-Амос Коменський (1592-1670), стверджуючи, що школа є майстернею, «живою типографією», яка «друкує» людей.

У процесі становлення і функціонування педагогічних технологій простежуються певні тенденції та закономірності. Передусім необхідні об'єктивні та суб'єктивні передумови.

На думку російського педагога Михайла Кларіна, педагогічна технологія є системною сукупністю і порядком функціонування всіх особистісних, інструментальних і методичних засобів, що використовуються для досягнення цілей. На думку української дослідниці Ольги Козлової, педагогічна технологія є радикальним оновленням засобів педагогіки і методики за умови збереження наступності в розвитку педагогічної науки і шкільної практики, набором технологічних процедур, які забезпечують професійну діяльність учителя, - гарантованістю кінцевого результату.

Педагогічна технологія функціонує як наука, що досліджує найраціональніші шляхи навчання, і як система способів, принципів і регулятивів, які застосовують у навчанні, і як реальний процес навчання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Проаналізувавши досвід наукових досліджень, ми дійшли висновку, що, на жаль, до цього часу ми не зустрічали робіт, у яких би була розроблена педагогічна технологія формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку.

Формування цілей статті (постановка завдання)

Мета даної статті полягає у висвітленні основних компонентів педагогічної технології формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Експериментальна робота проводилася у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля в процесі проведення занять із курсу “Сучасна література Англії і США”.

Для проведення експериментальної роботи з метою формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку (майбутніх перекладачів) засобами сучасної літератури Англії і США було розроблено технологію цього процесу, що включає навчально-методичний комплекс з дисципліни “Сучасна література Англії і США”.

Ця педагогічна технологія відбиває загальну логіку та етапи процесу формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку (майбутніх перекладачів) засобами сучасної літератури Англії і США. Навчально-методичний комплекс, який складено із 2 частин: “Сучасна література Англії” (I частина) та “Сучасна література США” (II частина) містить лекції (14 годин) і практичні заняття (14 годин). Загальна кількість становить 108 годин. Як в аудиторії, так і поза її межами майбутні перекладачі виконують різноманітні творчі завдання, готуються до участі в наукових конференціях та конкурсах наукових робіт. В майбутньому чимало дипломних робіт присвячено сучасній літературі англомовних країн. Навчально-виховна робота зі студентами експериментальних груп проводилася протягом чотирьох років. У кінці семестру проводилось опитування студентів з теоретичних питань, а також підсумкові творчі завдання. Головною метою занять було розширення й поглиблення творчої діяльності, емоційної особистісно-змістової сфери, комунікативної культури, інтелекту студентів засобами сучасної літератури Англії і США.

Із перших занять велике значення ми приділяли залученню майбутніх перекладачів – учасників експериментальних груп до різних видів літературної діяльності, формуванню оцінювальних суджень та орієнтації в різних жанрах літератури. Вивчення та врахування психічних і соціальних особливостей студентського віку дозволило спрямувати нашу роботу на те, щоб:

–формувати духовно-творчу особистість у процесі засвоєння ними теоретичних знань, виконання творчих завдань, відвідування театрів тощо;

–розвивати у студентів творче самовираження й особистісний відгук на літературні твори через їхній переклад, використовуючи риму.

Дослідно-експериментальна робота з формування духовно-творчої особистості студентів в процесі вивчення сучасної літератури Англії і США проводилася з урахуванням окреслених умов за такими етапами:

- мотиваційно-цільовий;
- змістово-операційний;
- оцінно-контрольний.

Кожний етап є логічним продовженням попереднього характеризується певною метою і завданнями, особливостями змісту навчально-виховної роботи, має відповідні форми та методи організації творчої діяльності студентів, що спрямовується на розвиток їхніх творчих можливостей при вивченні сучасної літератури Англії і США.

Мета **першого етапу** формування духовно-творчої особистості студентів в процесі вивчення сучасної літератури Англії і США:

- формування позитивного ставлення та пізнавального інтересу до сучасної літератури Англії і США, її жанрового і стильового розмаїття;
- розкриття й обґрунтування можливостей сучасної літератури Англії і США для творчого розвитку й самовдосконалення особистості.

На цьому етапі студенти знайомилися з художньо-творчими напрямками у сучасній літературі Англії і США через усвідомлення творчості окремих найбільш яскравих митців-персоналіїв. Теоретичний матеріал ми пропонували не на узагальнюючому рівні, а на конкретних прикладах, що відзначаються високою художністю, образністю та емоційністю, мають вагомий потенціал переживань, подиву, захоплення, інтересу, яскраво характеризуючи автора та епоху.

Уже на початку формувального експерименту ми звернули увагу на те, що такий підхід при вивченні сучасної літератури Англії і США набуває сенсу тільки тоді, коли навчання для студентів стає бажаною і цікавою справою, в процесі якої вони мають нагоду розвивати свої творчі можливості, йти до успіху, який є наслідком їхньої особистої творчої активності й наполегливості. Тому ми вважали за необхідне створити такі умови, які б спонукали студентів приходити на заняття з сучасної літератури Англії і США з відкритим серцем, щирою душею та бажанням зануритися в реальний процес творчості.

Перший етап формувального експерименту був пов'язаний із емоційним сприйняттям художніх творів. Ураховуючи вік, нахили,

інтереси студентів, ми приділяли значну увагу ретельному відбору навчального матеріалу для кожного заняття, який був спрямований на пошук того “нерва”, на який вони могли б відреагувати. Тому ми вважали за необхідне на лекціях й практичних заняттях із сучасної літератури Англії і США значну увагу приділяти емоційно-чуттєвому компоненту, що стимулює зацікавленість, творчий інтерес. Заняття зі студентами експериментальних груп було організовано таким чином. На початковому етапі навчання студенти експериментальних груп вивчають загальні відомості про сучасну літературу Англії, етапи її розвитку, жанри й стилі. Сучасна література Англії дуже багата і різноманітна. Перші лекції присвячені життю і творчості представників критичного реалізму, видатним письменникам не лише англійської, але й світової літератури, а саме: Джону Голсуорсі, Бернарду Шоу, Герберту Уельсу. Майбутні перекладачі знайомляться із життєвим й творчим шляхом видатного англійського поета і письменника, першого Нобелівського лауреата цієї країни – Редьярда Кіплінга. На жаль, не усі перекладачі є гарними поетами, тому у нашій країні Редьярда Кіплінга вважають, перш за все, відомим письменником, за його книжки про пригоди Мауглі. Але в англійських країнах він славнозвісний поет, автор красивих, високодуховних віршів. Справа в тому, що існує невелика кількість гідних перекладів віршів Р. Кіплінга. Студентам дуже подобається вірш “If” (“Якби”), котрий було присвячено сину Р. Кіплінга. Вивчаючи творчість Р. Кіплінга, студенти із задоволенням слухають його вірші, аналізують їх, вивчають напам’ять. На практичних заняттях викладач приділяє особливу увагу творчій діяльності, тому студентам було запропоновано перекласти цей вірш Р. Кіплінга, використовуючи риму. Ми підтримуємо точку зору В.Сухомлинського, який вважав, що поетична творчість доступна як дітям, так і молоді, “це закономірне явище, через яке всі проходять”[1;638]. Майбутні перекладачі із задоволенням виконують це завдання. Викладач обов’язково підбадьорює студентів та запевняє їх, що їм достаньно наснаги це зробити. Також він нагадує їм, що перекладачі мають володіти навичками перекладу не тільки прози, але й поезії.

Значним поштовхом до філософських роздумів на заняттях стали літературні твори У. Моєма, А. Кроніна, А. Мердок. Для студентів такі поняття, як справа, доля, вчинок, омана, обман, зрада, а також вірність, відданість, дружба, кохання збуджують думку, тривожать душу. Робота зі студентами засвідчила, що саме роздуми над філософськими питаннями в

процесі вивчення сучасної літератури Англії і США викликають у них найбільший інтерес. Більшість творів цих авторів змусили студентів замислитися над проблемами місця і ролі людини у світі та шляхами реалізації її творчих можливостей.

Другий етап формування творчої особистості студентів засобами сучасної літератури Англії і США є логічним продовженням першого і характеризується як процес пізнання, накопичення знань та вмінь студентів творчо оперувати ними, самостійно оцінюючи, аналізуючи, порівнюючи, виділяючи головне. Змістово-операційний етап передбачав:

а) передачу студентам необхідної інформації, що впливає на підвищення рівня їхнього інтелектуального й загальнокультурного розвитку та художньо-естетичної освіченості;

б) пошук способів пізнання сучасної літератури англійських країн та формування вмінь студентів визначати стильові особливості творів;

в) формування вмінь студентів аналізувати й порівнювати літературні явища, що впливають на їхнє естетичні почуття, розширюючи коло знань, понять, світогляд.

На другому етапі реалізовувалися виховні та пізнавальні функції сучасної літератури Англії і США через аналіз художніх творів, що дало змогу студентам:

– виробити систему загальнокультурнознавчих знань та розширити і збагатити творчий досвід;

– сформувати загальнохудожні орієнтири, загальнокультурну ерудицію та емоційну культуру;

– розширити гуманістичний світогляд та вдосконалити вміння цілісного творчого засвоєння художнього світу.

Значне місце у викладанні дисципліни “Сучасна література Англії і США” займає тема війни. Так, вивчаючи творчість учасника трьох війн Нобелівського лауреата Ернеста Хемінгуея, студенти дізнаються, що він написав декілька романів про війну. У романі “П’ята колона” письменник розповів про людей різних національностей, які боролися проти спільного ворога – фашизму. На практичному занятті студенти перекладають рідною мовою уривки із творів Е. Хемінгуея, а також їм пропонується перекласти англійською мовою уривки із літературних творів російських або українських авторів: І. Стаднюка, О. Фадеєва та ін. Без сумніву, студенти виділяють головне, порівнюють, аналізують твори, які написано вітчизняними та іноземними письменниками. Майбутні філологи

перекладали уривки, слухаючи музику. Насправді їм дуже сподобалась пісня на вірші Расула Гамзатова “Журавли”. Оскільки музика має надзвичайну силу емоційного впливу на людину, ми використовували методи цілісного аналізу літературних творів, які базуються на активізації пізнавальної діяльності студентів, що передбачає розвиток таких перцептивних особливостей сприйняття, як цілеспрямованість уваги, зосередженість, емоційно-почуттєвий відгук.

У ході формувального етапу дослідження студенти впевнювалися в тому, як різні види мистецтва взаємодоповнюють і взаємозбагачують образно-виражальні можливості кожного, наповнюючи й розширюючи ліричний образ від сприйняття кожного з видів мистецтва.

Третій етап дослідно-експериментальної роботи з формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку засобами сучасної літератури Англії і США є логічним продовженням перших двох і результатом залучення студентів до творчої діяльності, в процесі якої народжується “емоційний інтелект”, інтенсивно розвиваються їхні творчі можливості.

Оцінно-контрольний етап передбачав:

- а) самостійне засвоєння студентами художньо-естетичних цінностей та їх творчого сприймання;
- б) залучення студентів до активної творчої діяльності, що сприяє творчому співпереживанню та особистісному осягненню пізнавально-виховних масштабів сучасної літератури Англії і США.

Мета цього етапу полягала в залученні кожного студента до активної творчої діяльності, а саме: переклади віршів видатних письменників сучасної літератури англійських країн, написання рефератів, наукових статей, бакалаврських робіт, наукових робіт на загальноуніверситетські, всеукраїнські, міжнародні конкурси та конференції з проблем сучасної літератури Англії і США.

Змістовою основою запропонованих нами творчих завдань є сучасна література Англії і США. До практичних занять із сучасної літератури Англії і США виконувалися творчо-реферативні роботи, теми яких ретельно нами добиралися з урахуванням інтересів студентів. Наведемо приклади таких тем: “Роман як головний жанр англійської літератури після Другої світової війни”, “Роль жінок-письменниць у сучасній англійській літературі”, “Американська поезія між двома світовими війнами”,

“Сучасна американська драма”, “Традиція та антитрадиція. Американська поезія після Другої світової війни”.

Дослідження засвідчило, що для ефективного формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку засобами сучасної літератури Англії і США важливим є підготовка студентами наукових робіт для участі у Всеукраїнських й Міжнародних конференціях та конкурсах. Тому під час формувального експерименту мали місце поїздки студентів до Києва, Донецька, а також до міста Нітра (Словаччина). 26 квітня 2006 року в університеті імені Філософа Костянтина відбувся міжнародний конкурс студентських наукових робіт. Семеро студентів нашого університету брали участь у цьому заході. Мені пощастило бути у журі конкурсу із сучасної літератури англійських країн. Наші студенти виступили дуже вдало й посіли 2 та 3 місце. Майбутні філологи розповідали емоційно, яскраво. Під час проведення формувального експерименту в Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля була проведена велика робота: майбутні філологи зібрали цікавий фактичний матеріал про сучасних англійських та американських поетів та прозаїків, переклали на рідну мову чимало їхніх літературних творів. Таким чином, під нашим керівництвом студенти експериментальної групи були залучені до роботи з підготовки до друку навчально-методичного комплексу “Сучасна література Англії і США” для студентів філологічного напрямку та збірки перекладів літературних творів, виконаних майбутніми філологами.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Таким чином, результати формувального експерименту дозволили зробити висновок про ефективність розробленої педагогічної технології формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку засобами сучасної літератури Англії і США. Надалі необхідно продовжувати дослідження стосовно формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку засобами сучасної літератури Англії і США.

Література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.:Академвидав, 2005. – 262с.
2. Концепція виховання дітей і молоді в національній системі освіти // Зб. Міносвіти. – 1996. - №13

3. Олексюк О.М. Формування духовного потенціалу студентської молоді. Монографія.- К.:КДІК, 1996. - 253 с

4. Сухомлинский В.А. Избранные педагогические сочинения. – М.: Педагогика, 1981. – 638с.

Барилко Світлана Миколаївна – доцент кафедри теорії і практики перекладу германських та романських мов, заступник декану філологічного факультету Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Алфімов В.М.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ НІМЕЦЬКИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

К.А. Борін

У статті аналізується діяльність позашкільних закладів з формування екологічної свідомості школярів, що залучають підростаюче покоління до практичної діяльності з охорони навколишнього середовища.

В статье анализируется деятельность внешкольных учреждений по формированию экологического сознания школьников, которые приобщают подрастающее поколение к практической деятельности по защите окружающей среды

Постановка проблеми в загальному виді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями

Практика екологічної освіти показала, що вона розвивається ефективно лише за умови, коли не обмежується стінами школи, а набуває підтримки з боку всього суспільства. Перед шкільною екологічною освітою постає нове завдання з багатьма складовими: вчити молодь спілкуватися, взаємодіяти, планувати, вирішувати проблеми, поступово перебудовувати безпосереднє оточення й власну свідомість, пізнаючи